

ملاحظات در حذف سه دهک بالا از دریافت یارانه نقدی

ملاحظات در حذف سه دهک بالا از دریافت یارانه نقدی

اکنون نزدیک به سه سال از اجرای فاز اول قانون هدفمند کردن یارانه‌ها گذشته است. مولفه‌های موثر در اجرای مرحله اول قانون همچون قیمت‌های اصلاحی حامل‌های انرژی و کالاهای اساسی، گام موثر در تعدیل قیمتی و سیاست‌های جبرانی در بخش‌های خانوار و تولید به‌گونه‌ای است که تبعات منفی برای اقتصاد ایران به‌همراه داشته است. اکنون از مرحله اول میراثی جز کسری بودجه دولت و نوعاً بی‌اعتمادی افراد جامعه به آینده قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، تغییر الگوی مصرف کالاهای اساسی در خانوارهای روستایی، تزریق نقدینگی به اقتصاد و مواردی مانند این برجای نمانده است. مهمترین تبعات اجرای قانون در مرحله اول را بی‌تردید باید تحمیل کسری بر بودجه دولت عنوان کرد. طبق قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، سهم خانوارها، تولید و دولت از وجوه نقدی حاصل از فروش حامل‌ها به ترتیب برابر با ۵۰، ۳۰ و ۲۰ درصد تعیین شد. اما، آنچه در عمل اتفاق افتاد این بود که تمام وجوه نقد و بلکه بیش از آن به خانوارها پرداخت شد. دلیل اصلی این امر را شاید بتوان محقق نشدن درآمدهای پیش‌بینی شده از یکسو و نرخ بالای یارانه نقدی سرانه از سوی دیگر دانست.

در حال حاضر دولت به دلیل کسری بودجه‌ای که این روند بر عملکرد وی ایجاد می‌کند، درصدد است تا بتواند سه دهک بالایی درآمدی را از دریافت یارانه منع کند تا ضمن کاهش هزینه‌ها توزیع آن را هدفمندتر کند. در این خصوص پاره‌ای از ملاحظات قابل است که در ادامه تلاش می‌شود به برخی از مهمترین آن‌ها پرداخته شود:

الف. در حوزه خانوار پیش از اجرای مرحله اول قانون، مجموعاً سه دیدگاه در دولت مطرح شد. ۱. پرداخت یارانه به دهک‌های اول تا هفتم درآمدی؛ ۲. پرداخت یکسان به تمام خانوارهای متقاضی و پرداخت درصدی اضافه به خانوارهای کم‌درآمد در مناطق محروم و ۳. پرداخت یکسان به تمام

دهک‌ها. برای آنکه دولت بتواند موفق به شناسایی افراد واجد شرایط کند طرح خوشه‌بندی خانوارها با استفاده از پایگاه اطلاعاتی مرکز آمار انجام شد که در بسیاری از موارد نتوانست طبقه‌بندی موفقی ارائه کند. بنابراین، مشکلات مرتبط با شناسایی خانوارها و توزیع نقدی یارانه‌ها اجرای گزینه‌های اول و دوم را مشکل می‌ساخت. دولت نیز با توجه به بازتاب عمومی پرداخت یکسان در نهایت رویکرد سوم را برای این کار انتخاب کرد. این موارد همچنان نیز وجود دارد و تغییری در آن‌ها به وجود نیامده است. از این رو، دولت همچنان پایگاه‌های اطلاعاتی کاملی برای شناسایی دقیق سه دهک بالایی در اختیار ندارد.

ب. با توجه به فقدان پایگاه‌های اطلاعاتی کامل در شناسایی افراد واجد شرایط، یک پرسش اساسی قابل طرح است: آیا حذف سه دهک برای بهبود عدالت اجتماعی صورت می‌گیرد یا کسری بودجه دولت در پرداخت یارانه نقدی؟ بحث از بهبود عدالت اجتماعی تا زمانی که امکان شناسایی به وجود نیاید چندان منطقی به نظر نمی‌رسد و از این رو، اجرای ضرب‌العجل گونه این موضوع می‌تواند حتی افرادی که واقعا ثروتمند نیستند را از دریافت یارانه محروم کند. به‌عنوان مثال در این حوزه می‌توان به افراد نسبتاً کم درآمد اشاره کرد که در مناطق مرزی کارت بازرگانی دریافت کرده‌اند و اجازه استفاده آن را به سایر افراد داده‌اند، دولت اگر به دلیل ارزش بالای واردات به نام این فرد، او را از دریافت یارانه محروم کند، آیا واقعا فرد ثروتمندی را از دریافت یارانه محروم ساخته است؟

ج. یکی از دلایل عدم پذیرش گزینه اول در بند «الف» توسط دولت قبل (پرداخت یارانه به دهک‌های اول تا هفتم درآمدی) تبعات اجتماعی این موضوع عنوان شد، به نظر می‌رسد با توجه به آنکه گروه‌های بالای درآمدی از جامعه از قدرت اجتماعی، رسانه، تریبون برخوردار هستند و دریافت یارانه را حق طبیعی یک شهروند ایرانی می‌دانند، در برابر این تصمیم مقاومت کنند.

د. با توجه به آنکه اقدام دولت در حذف سه دهک بالایی نیازمند شناسایی ثروت افراد است، به احتمال فراوان افراد در اعلام دارایی‌های خود کم‌برآودری بیشتری از قبل به خرج خواهند داد و پس از این، سرشماری‌ها می‌تواند با تورش‌های بیشتری همراه باشد.

هـ. یکی از گزینه‌های دولت افزایش قیمت حامل‌های انرژی به‌میزان مجاز در قانون بودجه ۱۳۹۲ است. افزایش درآمد با افزایش قیمت حامل‌های انرژی از یکسو و کاهش نرخ یارانه نقدی متناسب با ۵۰ درصد درآمدهای محقق شده رویه‌ای است که دولت می‌تواند در پیش گیرد.

در مجموع به نظر می‌رسد دولت در اجرای این برنامه با مشکلاتی روبرو است که مهمترین آن شناسایی افراد ثروتمند است. با این حال، پیشنهادهای در این راستا قابل طرح است:

۱. کاهش یارانه و نه حذف یارانه نقدی دهک‌های بالایی درآمد

۲. افزایش نرخ حامل‌ها برای راکبین خودروهای لوکس و ساکنین خانه‌های مسکونی در مناطق خاص

شهرها

۳. اعمال صحیح قانون و توزیع تنها ۵۰ درصد از وجوه خالص

۴. حذف کودکان بین ۳-۷ سال از دریافت یارانه‌ها

۵. پرداخت یارانه به خانوارها براساس تعداد افراد و طبق مکانیسم زیر:

خانوارهای ۰ تا ۴ نفر = پرداخت براساس چهار نفر

خانوارهای ۵-۸ نفر = پرداخت براساس پنج نفر

خانوارهای ۹ نفر به بالاتر = پرداخت براساس ۶ نفر

تایید کننده: دکتر علیرضا گرشاسبی ☐	تایید مدیر ذیربط:	تایید حوزه ریاست:	تایید رییس موسسه:
--	----------------------	-------------------	----------------------